

**Дзюрбан Б.**  
*магістрант II курсу*  
*спеціальності 106 Географія*  
*Науковий керівник – проф. Заставецька Л. Б.*

## **ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПОЛЬЩІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД**

*Актуальність дослідження.* Польща, так само як і багато інших країн у Центрально-Східній Європі, на даний момент переживає серйозну демографічну кризу. Посилення деструктивних демографічних та міграційних процесів призвело до загострення проблеми нестачі робочої сили. У країні спостерігається помітне зниження рівня народжуваності та природного приросту населення, нестабільність у міграційних процесах, а також зростання навантаження на трудові ресурси та прискорення старіння нації. Зокрема, розкриття особливостей сучасного демографічного розвитку Польщі стає надзвичайно актуальним у зв'язку зі зростанням демографічної кризи в Україні та збільшенням потоку українських трудових іммігрантів до Польщі.

*Виклад основного матеріалу.* Динаміка народжуваності в Польщі післявоєнного періоду відзначається значними коливаннями через нестабільність темпів природного та механічного руху населення. Тільки наприкінці 1970-х років чисельність населення країни досягла рівня 1938 року (34,85 мільйонів осіб). У 1970–1980-х роках Польща володіла сприятливою віковою структурою населення та відносно високим природним приростом (близько 10 %) [2]. Проте темпи щорічного зростання населення зменшувалися вже в 1980-х роках під час економічної кризи, а в 1990-ті роки й нині мають незначну величину. У 1990-х природний приріст населення значно зменшився, а в деяких районах була дефіцитна робоча сила, особливо чоловіча. Практично з 1993 року чисельність населення країни залишалася майже стабільною, але через певне зростання народжуваності та зменшення еміграції з 2008 року почала незначно збільшуватися. Кінець 2011 року відзначився демографічним історичним піком для Польщі з досягненням 38 538 тисяч осіб. У подальших роках загальна чисельність населення зменшувалася через зниження рівня народжуваності та велике негативне міграційне сальдо. У 2016 та 2017 роках загальна чисельність населення зменшилася через від'ємний приріст, хоча темпи зменшення значно уповільнилися завдяки переважанню імміграційного припливу над еміграцією. Наприкінці 2017 року лише в декількох воеводствах був позитивний щорічний приріст населення, тоді як в 11 інших відзначився від'ємним. На кінець 2017 року загальна

чисельність населення Польщі становила 38 434 тисяч осіб, а на 30.06.2018 року – 38 413 тисяч осіб [2].

На початку 1950-1960-х років в Польщі спостерігалася найвища народжуваність, особливо у 1951 році, коли загальний коефіцієнт народжуваності досяг 31,0 ‰. У подальші роки цей показник систематично зменшувався, досягнувши у 2003 році свого мінімуму після війни (9,2 ‰). Проте в подальшому коефіцієнт народжуваності знову зростав, досягнувши 10,7 ‰ у 2010 році. Згодом він знову зменшився до 9,6 ‰ у 2015 році, але протягом двох наступних років незначно збільшився, досягнувши 10,5 ‰ у 2017 році [2].

Сучасний рівень народжуваності не забезпечує повне відтворення населення та має тенденцію до подальшого зниження. Агрегований коефіцієнт народжуваності дітей також проходив подібну динаміку (мінімальний показник – 1,22 дитини у 2003 році). У 2017 році цей показник становив 1,35 на одну жінку, що відноситься до одного з найнижчих серед країн Європи.

У Польщі спостерігається велика просторова варіативність у рівнях народжуваності населення. Наприклад, у 2017 році найвищі відносні показники народжуваності зафіксовані в Поморському (11,8 ‰), Великопольському (11,6 ‰), Мазовецькому (11,5 ‰) та Малопольському (11,3 ‰) воєводствах [16, с. 98]. Тим часом найнижчий рівень народжуваності відмічений у Свентокшиському (8,7 ‰), Опольському (9,2 ‰), Західнопоморському (9,5 ‰) та Лодзькому (9,6 ‰) воєводствах. У сільській місцевості рівень народжуваності є помітно вищим (10,8 ‰ у 2017 р.), ніж у містах (10,2 ‰) [1].

Рівень смертності населення Польщі відображав найвищі показники на початку 1950-х років (12,4 ‰ у 1951 році), що було наслідком Другої світової війни. Подальше зменшення коефіцієнта смертності спостерігалось до 1966 року, коли він досяг мінімального значення (7,3 ‰). Після цього він незначно зріс, залишаючись на рівні 9-10 ‰. У 2017 році цей показник підвищився до 10,5 ‰ через втрати серед людей похилого віку [2]. Смертність сільського населення Польщі значно нижча (10,2 ‰ у 2017 р.), ніж у міських мешканців (10,7 ‰) [5]. Найгірші показники смертності населення у 2017 році зафіксовані в Лодзькому (12,7 ‰), Свентокшиському (11,5 ‰), Сілезькому (11,3 ‰), Нижньосілезькому, Люблінському та Опольському (по 11,0 ‰) воєводствах. Найнижчі показники смертності населення властиві для Підкарпатського (9,1 ‰), Поморського (9,3 ‰), Малопольського (9,4 ‰) та Великопольського (9,5 ‰) воєводств [5].

Рівень дитячої смертності в Польщі піддається помітному зниженню. Якщо у 2000 році на 1000 новонароджених припадало

8,1 випадків смерті, то у 2017 році цей показник становив 4,0 випадки. Це є результатом реалізації численних заходів у сфері демографічної політики з охорони материнства та дитинства.

*Висновки.* Таким чином, сучасна демографічна ситуація в Польщі характеризується посиленням негативних демографічних тенденцій, що викликані зменшенням природного приросту населення та змінами у його статево-віковій структурі. Наближається процес старіння польського населення при одночасному зростанні демографічного навантаження на працездатний контингент та дефіциту власних робочих ресурсів, що призводить до значного притоку трудових мігрантів. Майбутні перспективи досліджень пов'язані з аналізом демографічної ситуації в окремих регіонах Польщі та виявленням регіональних особливостей у розвитку демографічних процесів.

#### **Список використаних джерел:**

1. Лажнік В. Й. Геодемографічні й етнополітичні процеси в країнах регіону (Центрально-Східна Європа): навч. посібник. Луцьк: Вежа-Друк, 2017. 416 с.
2. Лажнік В. Сучасна демографічна ситуація в Польщі. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 10 (383). 2018. С.68-75.
3. Atlas demograficzny Polski. Warszawa: Zakład wydawnictw statystycznych, 2017. 127 s.
4. Mały Rocznik Statystyczny Polski. 2021. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2021. 539 s.
5. Regiony Polski 2021. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2022. 52 s.
6. Rocznik Demograficzny. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2022. 522 s.

**Книш О.**

*магістрант II курсу*

*спеціальності 014 Середня освіта (Географія)*

*Науковий керівник – доц. Заблоцький Б. В.*

### **СТРУКТУРА ЗАКЛАДІВ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Структурний аналіз системи закладів охорони здоров'я є одним із пріоритетних напрямів дослідження суспільної географії, адже, удосконалення структури та територіальної організації цієї системи сприяє покращенню здоров'я нації. На території країни з 2010 р. проходить медична реформа, одним із результатів якої стала суттєва трансформація системи закладів охорони здоров'я [3].

Найбільші зміни відбулися у первинній медичній допомозі (ПМД), яка є основою організації реалізації медичного обслуговування населення. Для організації діяльності закладів ПМД було уведено в дію